

ساختمان

ساختمان کتابخانه از دو طبقه تشکیل شده که در آغاز به صورت حرف لاتین U ساخته شده بود تا از نور طبیعی و کافی برخوردار باشد و در سال ۱۹۸۸ م ضلع دیگر این ساختمان نیز تکمیل شد و اکنون ساختمان به شکل مربع می باشد که وسط آن فضای باز است.

این کتابخانه دارای بخش های مختلفی به این شرح است:

۱. مخزن خطی

این بخش در طبقه اول کتابخانه قرار گرفته و مقدار زیادی از نسخه های خطی نفیس را در خود داده است که قدیمی ترین آن ها به قرن هفتم قمری (سیزدهم میلادی) برمی گردد. بعضی از این نسخه ها بر روی پوست آهو نوشته شده است. مقداری از این نفایس اعم از قرآن های خطی نفیس و تذهیب کاری شده و کتاب های نادر در یک نمایش گاه دائمی، در معرض دید مراجعان گذاشته شده است. به علاوه، این مرکز فرهنگی اقدام به تهیه میکروفیلم از نسخه های خطی نادر از کتابخانه های مهم دنیا نموده است که بسیاری از آن ها به صورت نسخه عکسی، در اختیار محققان قرار داده می شود.

۲. تالارهای مطالعه

تالار اصلی این کتابخانه، به گنجایش تعداد صد نفر، در طبقه دوم ساختمان قرار گرفته است. برای دسترسی آسان به کتاب های مورد نظر، از روش قفسه باز استفاده می شود تا مراجع کنندگان بدون مراجعه به کتابدار، از منابع مورد نیاز استفاده کنند. همه کتاب ها دارای کارت برگه های کتاب شناسی سه گانه (نام کتاب، نام مؤلف و موضوع) است که به صورت الفبایی در برگه دان ها چیده شده و در دسترس مراجعان قرار دارد.

● محقق دایرة المعارف کتابخانه های جهان، وابسته به کتابخانه حضرت آية الله العظمی مرعشی نجفی.

کتابخانه ملی قطر

میر محمود موسوی

کتابخانه ملی قطر از ادغام دو کتابخانه معروف قطر به نام های کتابخانه معارف و کتابخانه عمومی دوحه تشکیل شده است و هم اکنون با داشتن ۲۴۰۰۰۰ کتاب چاپی، ۱۸۲۱ نسخه خطی (۱۷۳۴ عربی، ۶۵ ترکی و ۲۲ فارسی)، ۳۰۰ قرآن خطی، ۳۶۶ میکروفیلم و ۱۱۷ نشریه، از مراکز مهم فرهنگی این کشور به شمار می رود.

تاریخچه

این کتابخانه در سال ۱۳۸۱ ق / ۱۹۶۲ م توسط حاکم پیشین قطر، شیخ علی بن عبدالله آل ثانی، تأسیس شد و اکنون از راه های مختلف (خرید، مبادله، هدیه و قانون واسپاری) مجموعه های این مرکز رو به افزایش است و خدمات گوناگونی مانند اداره کتابخانه های عمومی کشور، کتابخانه های مدارس و انتشار کتاب را به عهده دارد و در دو شیفت، از ساعت ۷-۱۳ و ۱۵-۱۸ به اعضای کتابخانه، محققان و نویسندگان سرویس می دهد.

کتابخانه‌های فرعی دارالکتب قطر

این کتابخانه برای این که بتواند محققان و فرهنگیان سطح کشور را زیر پوشش خود قرار دهد، اقدام به تأسیس کتابخانه‌هایی فرعی به صورت کتابخانه‌های عمومی در شهرهای مختلف قطر نموده که بدین شرح است:

۱. کتابخانه عمومی خور: واقع در دومین شهر قطر (خور) که در سال ۱۳۹۷ ق / ۱۹۷۷ م جهت استفاده عموم گشایش یافت.
۲. کتابخانه عمومی شمال: که در سال ۱۳۹۹ ق / ۱۹۷۹ م افتتاح شد.

۳. کتابخانه عمومی خنساء، اولین کتابخانه مخصوص بانوان در دوحه است که در سال ۱۴۰۱ ق / ۱۹۸۱ م گشایش یافته است و در بالا بردن سطح فرهنگ این قشر جامعه سهم به سزایی دارد.

۴. کتابخانه عمومی ریان: این کتابخانه در شهر ریان واقع شده و در سال ۱۹۸۲ م تأسیس شده است.

۵. کتابخانه عمومی علی بن عبدالله آل ثانی: این کتابخانه در نزدیکی دارالکتب قطر واقع شده و در سال ۱۴۰۳ ق / ۱۹۸۳ م افتتاح شده است.

۶. کتابخانه عمومی وکره: این کتابخانه در شهر وکره قرار دارد و در سال ۱۹۸۵ م تأسیس شده است.
هر کدام از این کتابخانه‌ها بیش از ۳۰۰۰۰ کتاب دارند.

فهرستها:

نسخه‌های خطی این کتابخانه به مرور زمان فهرست‌نگاری شده و به چاپ رسیده که به این شرح است:

۱. فهرس المخطوطات الاصلية بدارالکتب القطرية، ۱۳۹۹ ق / ۱۹۷۹ م. این فهرست در ۳۲ صفحه تنظیم شده است و علوم اسلامی را به ترتیب آورده است.
۲. فهرس المخطوطات المصورة علی میکروفيلم، ۱۴۰۰ ق / ۱۹۸۰ م. این فهرست در ۵۲ صفحه که شامل ۱۸۳ نسخه عکسی است.
۳. المخطوطات العربية فی دارالکتب القطرية، عبدالبديع

۳. بخش امانی

از بخش‌های شایان ذکر این مرکز، قسمت امانی این کتابخانه است؛ در این بخش، کتاب انتخابی به صورت امانت به مدت یک ماه، در اختیار اعضای کتابخانه، اداره‌های دولتی و کتابخانه‌های دیگر قرار می‌گیرد و این مدت قابل تمدید است. این کار، گام مهمی برای تحت پوشش قرار دادن اشخاصی است که نمی‌توانند در کتابخانه حضور یابند.

۴. بخش توزیع و تبادل

چون کتابخانه ملی قطر مسؤول کتاب در قطر است، از این رو بخشی از کتابخانه به این منظور اختصاص داده شده و کتاب‌های منتشره توسط این کتابخانه، در داخل و خارج کشور، توزیع و مبادله می‌شود. کتاب‌های توزیع شده در هر روز، بیش از ۱۵۰ مجلد است.

۵. بخش نشریات

در این بخش از هر نشریه عربی و غیر عربی، یک نسخه نگه‌داری می‌شود که محققان می‌توانند، با استفاده از آرشیو این کتابخانه، نیازهای خود را برطرف کنند.

۶. بخش سمعی بصری

در این قسمت از کتابخانه، نوارهای صوتی و فیلم‌های علمی - فرهنگی برای بالا بردن سطح آگاهی اعضای کتابخانه، نگه‌داری می‌شود.

۷. بخش کودکان

بخشی از کتابخانه برای کودکان و نوجوانان است. در این بخش کتاب‌های مخصوص کودکان گردآوری شده و در اختیار مراجعه‌کنندگان قرار داده می‌شود.
دیگر بخش‌های کتابخانه عبارتند از: میکروگرافی، صحافی، مرمت نسخه‌های خطی و فهرست‌نگاری.

۵۳۴ + ۳۰۳ ج.

صقر و محمد مصطفی الاعظمی، قاهره، ۱۹۶۴ م. این فهرست در مجلدات ۹ و ۱۰ مجلهٔ معهد المخطوطات العربیة آورده شده و ۵۵۳ نسخه را معرفی نموده است.

۴. فهرس مخطوطات دارالکتب القطریة: ۸۵ - ۱۹۶۲ م، ۱۹۸۵ م، ۲ ج، تعداد ۱۸۱۹ نسخه را معرفی نموده است.

۵. المنتخب من مخطوطات دارالکتب القطریة، بیروت، ۱۹۸۶ م، ۱۸۴ ص.

۶. قائمات اسماء المخطوطات التركیة الموجودة بدارالکتب القطریة، قطر، ۱۹۷۲ م.

در ضمن برخی از کتاب‌های چاپی این کتاب‌خانه نیز فهرست‌نگاری شده و به صورت موضوعی در چندین مجلد به چاپ رسیده که به این شرح است:

۱. فهرست دارالکتب القطریة، (کلیات)، دوحه، ۱۹۸۰ م، ۲۰۶ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۵۳۹ ج.

۲. فهرست دارالکتب القطریة، (فلسفه)، دوحه، ۱۹۸۳ م، ۴۴۸ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۱۲۸۱ ج.

۳. فهرست دارالکتب القطریة، (دینی)، دوحه، ۱۹۸۴ م، ۲ ج، ۷۸۰ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۲۷۹۴ ج.

۴. فهرست دارالکتب القطریة، (علوم اجتماعی)، دوحه، ۸۷ - ۱۹۸۶ م، (ج ۵) ۱۳۴۱ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۵۱۴۶ ج.

۵. فهرست دارالکتب القطریة، (لغت)، دوحه، ۱۹۸۸ م، ۲۹۰ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۱۱۳۹ ج.

۶. فهرست دارالکتب القطریة، (علوم)، دوحه، ۱۹۸۸ م، ۳۲۴ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۱۳۷۸ ج.

۷. فهرست دارالکتب القطریة، (علوم تطبیقی)، دوحه، ۱۹۸۸ م، (ج ۲) ۵۷۱ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۲۴۰۱ ج.

۸. فهرست دارالکتب القطریة، (هنر)، دوحه، ۱۹۸۸ م، ۲۲۱ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۹۹۶ ج.

۹. فهرست دارالکتب القطریة، (ادبیات)، دوحه، ۹۱ - ۱۹۹۰ م، (ج ۴) ۱۳۶۷ ص، کتاب‌های معرفی شده: ۶۵۶۹ ج.

۱۰. فهرست دارالکتب القطریة، (کتاب‌های غیر عربی)، دوحه، ۸۵ - ۱۹۸۴ م، ۲۲۴ + ۱۰۴ ص، کتاب‌های معرفی شده:

منابع:

۱. اوراق الربیع فی المکتبات والمعلومات، شعبان خلیفه، قاهره، ۱۹۹۲ م، مج ۴ (بخش لاتین) 86 - 85 pp.
۲. تطور الکتب والمکتبات فی قطر، شعبان خلیفه، قاهره، ۱۹۹۰ م، ص ۷ و ۷۳ و ۹۵ - ۱۱۹.
۳. دارالکتب القطریة فی ۲۲ عاماً، دارالکتب القطریة، دوحه، ۱۴۰۵ ق / ۱۹۸۵ م، ص ۱۸ به بعد.
۴. دارالکتب القومیة، شعبان خلیفه، قاهره، ۱۹۹۱ م، ص ۱۳.
۵. عالم الکتب (مجله)، «المخطوطات العربیة و فهارسها»، عبدالله الجبوری، ریاض، مج ۳، ع ۴ (۱۹۸۲ م)، ص ۷۰۲ - ۷۰۳ و «حرکت النشر فی قطر، یحیی الجبوری»، مج ۴، ع ۱ (۱۹۸۳ م)، ص ۳۸ - ۴۱.
۶. کتاب‌خانه‌ها و مجموعه‌های عربی در جهان، فواد سزگین، ترجمهٔ چنگیز پهلوان، تهران، ۱۳۶۶ ه. ش، ص ۲۵۷.
۷. لمحات من تاریخ الکتب والمکتبات، عبداللطیف الصوفی، دمشق، ۱۹۸۷ م، ص ۳۴۹ - ۳۵۱.
۸. مجلهٔ معهد المخطوطات العربیة، «المخطوطات العربیة فی دارالکتب القطریة»، عبدالبدیع صقر و مصطفی الاعظمی، قاهره، مج ۹ (۱۳۸۲ ه. ق / ۱۹۶۳ م)، ص ۳ - ۴۶ و مج ۱۰ (۱۳۸۴ ه. ق / ۱۹۶۴ م)، ص ۳ - ۳۶ و ۱۹۵ - ۲۲۲.
9. *The World of Learning*, 1993, p. 1201.
10. *World Guide to Libraries*, Vol. One, 1995, p. 454.
11. *World Survey of Islamic Manuscripts*, Vol. Two, 1993, pp. 639 - 644.